

simon simonović

ONOME KOJI NESTAJE

janje. Ono nije deo prvobitne namene svakog od tih časovnika. Čim ne zadire u njihovu namenu, bitno ih ne menja. Oni služe za izjednačavanje, za bezumno nivelisanje svih ljudskih ponašanja. Svi u isti čas idu na posao, puše za vreme odmora, slušaju vesti. Oni sa skupljim satovima, sa »šafhauzenima«, bliži su tačnosti, toj zajedničkoj sreći. Ljudi se dogovaraju u sekundama, ljudi su očajni zbog nekoliko sekundi. Mogu se razvrstati po časovnicima koje imaju. Vi sa »šafhauzenima« balkon levo, molim vas, vi sa »omegama« parter sredina-levo, vi sa »startovima« izvolite pomoćna sedišta, tako... Vi, bez časovnika, o pa vi kašnite! Koliko? Pa to vam skoro ne mogu objasniti!

Te sprave, te metalne kutije sa dugmetima, sa svojim pravilima koje treba neprekidno čitati, pažljivo proučavati, koje treba kontrolisati... Ne, ja ih ne činim nevažnim, nekorisnim. Ja ih ne stvaram, niti stvaram mehanizme protiv njih, ja samo živim pored i bez njih. Ja mogu i bez sata, bez jasnoće, podnevne ili večernje svejedno. Moćuće je da nekoga pozovem, da pitam za vreme. On će pogledati u sat i reći mi pažljivo toliko i toliko, ponoviće mi jedanput, dvaput i sve će biti u redu. Ali, samo za njih. Njema se to može, oni svaki čas mogu gledati u sat. Možda tako ne žele. Ne znam. Da ih pitam? Ne bi me razumeli, oni su nešto drugo.

Sedim. Sve su stvari tu. Ne lebde, ali ih ja ne vidim. Ja mogu dodirnuti sto, mogu prstima lupkati po njemu. Znam, od hrastovine je. Zar se hrastovina može videti? To je besmisleno. Može se videti hrastovo drvo, ali to je već drugi utisak. Pitanje njegovog položaja, procena starosti, da li je hrast u šumi, ili pored puta. Koliko je visok, položaj grana, naročito mogućnost da se neko fotografiše nalakćen na njegovo stablo. Ili, hrast na čijoj grani visi čovek. To je već malo teže, pogotovu ako je hrast visok. Ali, to bi bio podvig, bilo bi nezaboravno. To bih i ja zapamtio, možda nekada ispričao. Kao svoj udeo u podvigu, zar ne?

*
*
*

Moj udeo, udeo neimarske sumnje, nekada sumnje u neimarstvo. Doprinos nemejljiv životom koji se ovde i sada živi, mogućnost da se o tome prosuđuje. Udeo onog koji je, zagledan u svoju prirodu, pokušao da je lukavo izigra. Ne u nekoj istoriji, ili filozofskom sistemu, već u jednom gradu, u jednoj od ulica tog grada, u jednoj kući... Trebalo je strogo, skoro poslovično razjašnjeno, podneti taj prelaz u jednostranost, da se živi bez misli o sopstvenoj prirodi. Učiniti naslepo samo jedan skok preko jaruge. Možda će reć jaruga, ipak, dati za pravo zlobnicima da je sve ono za šta se ja залаžem: život izmiren nesrećom, nakljukan svojom nakazom, kao nekim opojnim sredstvom. Zar predodređenost može učiniti svaki napor izlišnim, prosto mušičavim? Ali, priroda nije stanje duha, pitanje hrabrosti, već nagon, kao žeđ za vodom bez koje se ne može. Može ta priroda biti ne-priroda, može nam biti nenaklonjena, nepravedna, ali imamo nagon za njom, možemo opstati samo kao oblik ljudske prirode, makar on bio zastrašujuće nepodnošljiv.

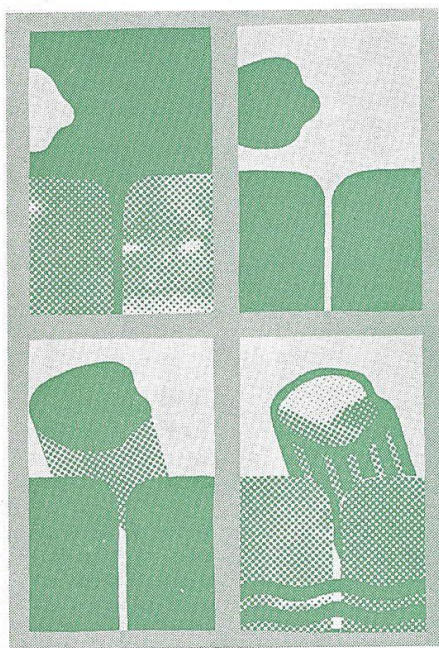
Sve to nije važno. Greška je svesna, učinjena namerno. Tako se može podneti. Bar da se što manje o njoj priča. To možda i nije greška, već izmena moći. Jedno čulo manje, drugo veće, snažnije. Stvar trampe učinjene negde gore ili dole. Moje je da izaberem. Hoću li to prihvatiti ili ne? Neću, onda putuj sa krilima ili sa repom. Beo ili crn, ružan ili lep, trećeg nema. Ne preterujem, samo hoću da sve to skratim, da svršim s tim što pre. To je, posle, povratak zaboravljenim stvarima. Ali zaborava još uvek nema. Ono što znam ne bi se, čak, moglo ni sećanjem nazvati. To je fizička prisutnost, svežiji osećaj zamene. Kao da se ovog trenutka dešava. Naprosto, problem biološke činjenice. Za druge podatak, nešto

što se ima u glavi kada se razgovara o meni. Medicinski fenomen spreman za flašu sa špiritusom. Zatim, defile, sredstvo nauke, stvar za duboko proučavanje. Putovanja u inostranstvo, čitav svet je moj. Ja u pažljivim rukama čitavoga sveta. Samo polako da ne padnem. Čitav svet čita o meni. Lekarski izveštaji pre podne i uveče. Konferencije za štampu. Fotografije u sto poza, ilustrovane novine. Samo bez razgovora. Što da ja govorim kada to već drugi čine. Uostalom, ja ne znam njihove jezike, oni ne znaju moj. Oni ga ne mogu znati, oni ga neće znati. Preterujem.

Ja imam svoje poreklo. To je tako važno, to je od neobične važnosti. Šta može dete bez roditelja kada ga greškom pitaju gde je rođeno. U kanti za smeće, u klozetu putničkog voza. To nije strašno, to je smešno. Ali, vi se nećete smejati, jer ne smete. Nije pristojno, nije ljudski. A kada moje dete pitaju ko mu je otac? Medicinski fenomen, a? Kakav? Višeg reda, nerazumljiv. Objašnjenje dato stručnim jezikom. Problem forme je rešen, odnosi su na nivou. Nivo je, bar za sada, nerazumljiv. Bez daljih zapitkivanja, molim. Sa svima ne razgovaram, sa gomilom još manje. Ona je gora od davolskog stada. Gomila vidi, diše, hrani se, spava, galami, hoda. Ja sam elita. Elita u jedini, ako se tako može reći. Ja radim ono što drugi ne rade. Ja živim drugačije. Ja nisam njihova pojava, ja sam unikat. Dragocena stvar. Jedan od izabranih, od onih što se s vremena na vreme pojave, ili ne pojave kada je to potrebno. Ko me šalje? Ne znam, to će se vremenom saznati. Zašto sam baš ovde kada se ne razumemo? Ja sam samo klica, zrno. Klica se ne može objasniti, s njom se ne može razgovarati, pogotovu ako je nova, ako je pre toga niste poznavali. Plodovi će je objasniti, sa njima se već može opštiti. Plodovi su za upotrebu, korisnost zrna prepuštena je njima. Oni su oblik, posao dovršen, spreman za prikazivanje. Ostalo je tajna, bar za sada. Čak je i elita nemoćna. Ljudski odbir samo posmatra, razdvaja činjenicu po činjenicu. Napredak je isuviše spor. Ne služi se međusobno. To da, samo je gomila jednoglasna, ona je aritmetički zbir pokreta i ćutanja. Neodređeno mukanje na koje niko izvan gomile ne obraća pažnju. Kažem izvan, jer unutra vlada razumevanje, kao da tu ima šta za razumevanje. Unutra je neka ljjgava prisnost, telo uz telo, teskoba koja prija. Vonj kao znak za srodnost, kao lozinka. Možda je to varka, stvar izgleda, spoljašnjost koja ume da prevari. A da je sve drugačije, puno zlobe i pakosti?

*
*
*

Ja ću produžiti njihovu ruševinu, dovesti je do krajnjeg cilja. Da se sve sruši. Prevešću ruševinu iz misli u fiziku, u zakone koji su tu da se ostvare. Više neće biti procepa i praznine, onog razmaka koji sve dozvoljava. Čak i misao o sopstvenoj ruševini. Misao koja čini da se sve lakše podnese. Kada skrenem pažnju ljudima na njihovu ruševinu, činim dobro delo. To je smešno, to je bezumno. Ja time, *moćuće*, pripremam ljude, podstičem u njima misao o sopstvenoj ruševini. Izazivam spremnost da se ona čak prihvati, oduzimam ruševini brzinu, onu munjevitu iznenadnost. Izenadnost koja iznenaduje čak i onog koji ruši. Potrebno je da ona bane, da se sve desi za tren oka. Potrebna je neverica, nesprennost da se bilo šta učini. Da se ne čuje čak ni tresak, ni cviljenje. Sve po kratkom postupku, naglo. To je moja strast, nalog toliko već osamostaljen a da bih ga kontrolisao. To je prizor pun pogodaka. Bez promašaja, predeo nenormalnog. Sve se odvija onako kako je zamišljeno. Čista, besprekorna tehnika. Čim je pokrenem, počinje da misli sama. Ona, u stvari, ne misli, ona radi. Nezaustavljivo, bez prepreka, bez ijednog kvvara. Stanje krajnosti, mogućuć u nemogućem. Samo jedan običan tresak. On je moje čedo, potomak koji će me preuzeti. Ja ga

Podne je. Možda več, već neko drugo doba. Mogao bih da otvorim prozor. Ovde je tišina tako česta. Jutarnja, podnevna, večernja, tišina u ponoć. Sat je obična mašina koja mi ništa ne znači. Čim čovek smetne s uma koji dan, sat mu više ne pomaže. S njim se ne može nastavljati, već se mora sve iz početka. Uvek iznova. Do izvesne granice to ima smisla. Posle je stvar iskustva, rituala, uhodanog ponašanja. Sve tehničke sprave, konstrukcije, mogu se samo stvarati, s njima se dalje ne može. To *dalje* samo su propisi, unapred predviđena pravila. Ja mogu sat preokrenuti, mogu mu izmeniti tok. Mogu da ga ne navijem. Međutim, to je obično okretanje skazaljki, puko zaosta-

naslućujem, negde u daljini prepoznajem. Ta daljina nije prostor, prostor je ovde nevažan. To je vreme. Pitanje svedeno na godine, decenije. Prepoznajem ga negde u dubini. Ne u dubini čovečanstva, koja je stvar prošlosti, sećanja, nečega već odigranog. Bez mogućnosti popravke, uz nestvarna ulepšavanja. Moja dubina je buduća, ja mogu svakog časa da utičem na nju. Ja sam budućnost, ja sam ono što će biti. Sve ostalo je podređeno meni, vrsti koju ću uspostaviti. Sve ostalo je bez budućnosti, bez nade. Me ni nada nije potrebna. Sve će nužno biti budućno, onako kako ga ja vidim, kako ja budem upravljao vremenom. Čekaću, nestrpljivost nije moja osobina. Ja sam bez tih starih odlika, bez uobičajenih osobina. Ali, čovečanstvo bez svojih odlika ne može. Čim ih se oslobodi, ono neće biti ono što jeste. To nije teško pretpostaviti, bar za mene. Ja sam nada čovečanstva. Ja, njegov izrod, njegova greška, kvar u savršenstvu. Njegov uništitelj, kraj začet u njemu samom. Čista, prelepa dijalektika! Promena bez koje se ne može, bez koje svako delanje ne bi imalo smisla. Ja nisam ni u čijim namezama. Ali, ja sam njihova posledica, oni to znaju. Mogu se tome oprati, mogu se žestiti, očajavati. To je sporedno, lutanje koje je unapred predviđeno, sastavni deo delanja. Oni rade da bi bili svrgnuti. Pitanje je vremena, više iznenađenja kada će se to desiti. Čim je nastala greška, to je svima postalo jasno. To je odveć sigurno. Ja sam slobodan, potpuno oslobođen svih čula. U mojoj osnovi je da ništa ne radim, da ne stvaram. Ja ne mogu da grešim, ja sam savršenstvo greške, ali ne svoje već njihove. Plod nije svoj plod, on je plod zrna, jednog ili nekoliko, zavisi kako je tlo plodno. Ja sam njihov plod, plod miliona zrna. Čitav mravinjak leži u mojoj osnovi, prebiva ispod mog stabla, ispod mene. Ja lebdim iznad njihovih glava, ja ih podstičem na grešku, bez opomene. Sasvim lukavo, sa što manje panike. Za mene, greška je početak kraja, za njih je greška u samom početku, čak uslov svakog početka. Zar u dvostrukosti ima nečeg neobičnog, oni bi rekli dobro ili loše. To ne znam, ne zanima me. Ja ne osvajam, ne istražujem, ne pronalazim. Ja uvek i samo dolazim. Sve je unapred spremno, sve su unapred osvojili, istražili, pripremili. Još nekoliko stvari je ostalo, još korak-dva do konačne greške. Sačekaju i onda — hop! Sve je moje, sve je u mojim rukama, kako bi oni to rekli. To isto znači, zar ne? Ja ne širim ruke da prigrlim taj svet, jer ja ruke nemam. Ja se tome ne radujem, niti o tome razmišljam. Neću da procenjujem je li dobro uređen ili ne, da li mu ja, kakav sam u ovom trenutku, odgovaram ili ne. Sve te stvari samo bi ga nagrizale, s lakoćom uništavale. To je svet bez *nevidljivih* svojstava. Mogu da ga premeravam, prebrojavam, ali ne i da me raduje ili očajava, da me čini dobrim ili zlim. Naprosto sam ravnodušan, što znači prikiran, dorastao svakom trenutku, svakoj situaciji. Ništa mi nije tuđe, kao što ništa nije ni moje. Svet živi bez moje volje, čak protiv nje, bez potrebe da ga uzmem pod svoje okrilje, da ga položim na svoje krilo. Ne zato što ja nemam svoj skut, već zato što bi taj skut bio nepotreban, sasvim izlišan. Sve što je suvišno — strano mi je. Sve je svedeno na meru nužnosti. Nužnost je saznanje, ne od mene, i kao takva mi je ponudena. To je program nužnih stvari da bi se bilo ovde. Da bih ja bio ovde, da bi svet bio tu. Ni ja zbog sveta, ni svet zbog mene. Ni da ga ja osvajam, prilagođavam sebi, ni da me on porobljava. Čista pat-pozicija. Čak sam mu sasvim nekoristan time što ne vršim uobičajenu razmenu materija. Moje ćelije se, ako ih uopšte imam, ne razmnožavaju, ne koriste kiseonik koji sagoreva. Moje ćelije se ne dele. Nema, dakle, ničeg suvišnog, ni neophodnog, što bih razmenjivao sa svetom, sa prirodom. Niko se ovde ne razvija, niko ne gubi, niko ništa ne dobija.

To što nestaje stari svet nije gubitak, pa ni dobitak. Šta on gubi? Svoj raj, zemaljski ili vanzemaljski? Vanzemaljski mu niko, pa ni ja, ne dira. Onaj koji mu je obećao spasenje, neka izvoli. Niko ga ne

sprečava, duše su njegove. Neka samo dođe da ih pokupi, ne čak ni da luta, da ih traži. One su skupljene, duše su u grupama, većim ili manjim. Čitavi kolektivni duša, jednim pokretom dobija milion malih muva. Posao je olakšan, može se začas obaviti. Promajaš je neznanat, blizak nuli. Pa zar je veći podsticaj potreban? Zar je teško doći među gomile duša, kao među čokote? Kao šetač čije haljine dodiruju latice cvetova sa strane. Kao sam hod posle koga se svuda razlegne miris. Kao čovek koji ne otkida struk po struk, već srpom žanje plodove koji se sami nude, istrčavaju pred oštricu i koji nestaju pevajući. Ali oni ne ginu da bi se umnožili, da bi se razasuli na sve strane. Oni ginu da bi se spasili, da bi sačuvali svoje duše. Koliko je samo zrelih duša koje čekaju njega sa srpom u ruci? Njega nema, a raspadanje je na sve strane. Zadah se širi, penje uvis, upija se u zemlju. Duše se dave u vrtlogu zadaha, vazduh se penuća, sve ga je manje u prvobitnom obliku. Tu povlačenja nema, ni onih što su dole, ni onih što su gore. Zadah je svuda, ni korenja više nema. Niko tu ne gine, tu nema prostora da bi se poginulo. Nema mesta za zamah, za taj poslednji čin pogibije. Samo je raspadanje nezajažljivo, neutoljivo. Nestajanje — da bi se uvećalo smeće. Ko će to podneti, ko će pristati na niskosti sopstvenog sveta? Na svet koji zadahom guši sopstvene usavršitelje? Oni mu više nisu potrebni, niko više za njega neće poginuti. Čak i da neko hoće, on to ne može. Ginuti svesno, sa unapred postavljenim ciljem, postalo je nemoguće. Ginuti za druge, ne i zbog drugih, postalo je neizvodljivo. Podvajanja nema, zadah je jedan za sve. Ista je mera, podjednak je gusti nalet, teskoba je zajednička. Sve se dešava kao u nekom opisu, nastaju gomile davljenika. Svet tone, zajednice se raspadaju. Njega nema, ni sa srpom, ni bez srpa. Možda je tu, prikriven pre naleta, vičan da odoli svemu, ali ne i da izmeni taj prozor.

Ne, to nije umor, to nije puklo odustajanje. Čak je i mirjenje nevažno, potpuno prevaziđeno. Jer, posledice nema, bar je niko ne prihvata. Sve se dešava, a da se niko ne prihvata odgovornosti. Niko ne želi da nešto izmeni, ili da prihvati to neizmenjeno. Da ga primi makar protiv svoje volje, da kaže, eto, posledice su moje. Ne, tu nema ni izmene, ni odgovornosti. Samo najdublji prezir, očaj stišan u samom početku. Svet je tu da bi se dešavao bez njihove volje da ga menjaju, ali i bez volje da odgovaraju za njega. Sve je prepušteno slučaju, zakonima, koji su ljudima, ipak, bili ponuđeni. Zar nema ni najobičajnije ljudske poma-me, one nestrpljivosti koja dozvoljava da se neko zaleti, makar za trenutak, ma koliko to bilo pogrešno i nepromišljeno. Zar je ljudska priroda nemoćna da bilo šta učini, da ih otrgne od te fatalnosti u koju se jedino pouzdaju? I fatalnost u njih, svakako. Pa to je skoro nemoguće, u to se ne može poverovati. A ipak, to su oni, sa svojim glavama, telima, sa svim ostalim koještarijama u koje su bezgranično zaljubljeni, na koje su preosetljivi. Kao da njihove glave i tela postoje nezavisno od njihovog života, kao da deluju po nekim osamostaljenim pravilima, izvan ljudske moći. To je njihovo i nije, u isto vreme, u istom prostoru. Ali, ova promišljenost, ne zaletanje, nije stvar ljudske zrelosti, doraslosti situaciji u kojoj se nalaze. Da su dorasli, bili bi isto što i ja, ne bi bili *oni*, zapušani i prigušeni u tom neobičnom vrtlogu, u tom iznenadnom naletu zadaha. Ne bi čekali spas, ne bi verovali u slučaj.

*
* *

Zurim. Evo, žurba već nadomešta san. Samo onaj strogi san, tačno usredsređen na određeni predeo. San koji se uzdržava od rasplinutosti, tako česte u mekoj posteljini negde pred zoru. Ponajviše zimski, jutarnji san. Dovoljno je prosto se okrenuti da bi se prvobitni san rasplinuo, počeo da tone u neku izmaglicu, da se oblici predela

međusobno prožimaju. Kažem izmaglica zato što, u trenutku kad nestaje prvi san, drugi se upravo kroz njega javlja, polako prodire i približava se snevaću. To je doba izmene starog i novog. Možda novi san samo preuređuje i udešava stari, prilagođava ga zahtevima uobrazilje, nekako se ulaguje spavaču. Ta izmena ne mora nužno biti podređena lepom ili zlu. Novo zlo može nadomeštati staro, time što je žešće, okrutnije, time što se ne koleba pred svojim krajem. Novo zlo može ići svojim putem, čak i protiv prvobitne želje spavača, može se okrenuti protiv njega i tako postati njegov protivnik, san koji ga muči i uništava. San kome, u svoj njegovoj savršenosti, ne može ništa čak ni onaj koji ga sanja. To je san bez gospodara, bez kontrole, u kome čovek često prepoznaje sebe.

Zurim, ali nikako ne uspevam da se pokrenem. Siguran sam da mi neće poći za rukom da se bar za jedan santimetar pokrenem sa svog mesta. Da li sam ja sam sebe ovde doveo? Da li sam sâm izabrao ovo mesto, ovaj položaj i tu se zaustavio? Možda me je neko ovde postavio i utvoro mi da je to najbolje mesto? Ne znam. Mogao bih, ko zna do kada, da sebi postavim pitanja. Evo, nove misli. Lutam, čini mi se već dugo i snažno. A opet, kao da me ovaj put zamara, kao da mi dosaduje. Ali, problem putovanja je svima odveć poznat. To je problem života, kulture, civilizacije. Oduvek se putovalo. Brže ili sporije, sa većim ili manjim zanosom. Putovanje u nešto, putovanje izvan nečega. Potraga za nekim mestom i vremenom, ili ne-mestom i ne-vremenom. Putovanje u nigde, i nigdiju. Zar su sva prelepa ostrva, sve Atlanti-de, zemlje Dembelije, samo stvar uobrazilje? Zar su čiste izmišljotine? Pečene ševe padaju s neba, ljudi samo otvaraju usta. Divni, prelepi predeli očišćeni od mnogobrojnih insekata. Život u zajednici, uređenje dostojno divljenja i sažaljenja, u isti mah. Dati sve od sebe da bi se zajednica očuvala. Učiniti sve što je potrebno, ovde izbaciti pesnike, onde vladare, tamo nešto drugo... Ali, svuda sačuvati boga. Za novih hiljadu godina, za novu istoriju koja tek počinje. Nigde bez boga, čak ni tamo gde je on najmanje potreban. Tamo gde je sve urađeno, gde ništa ne nedostaje, gde vlada ljubav, bratstvo. Da li je bog tu ukras, sličica za album, znak ili opomena da neko ipak može sve to da izmeni, da za tili čas sve preokrene. Jer, pravda je podeljena, ugrađena u temelje, osnova bez koje se ne može. Čemu onda bog? Možda kao zaklon, kao maska za svu tu igrariju, za to besomučno zavaravanje. Da neko na kraju ipak bude kriv? Ili, kao uteha, kao prilika da se sve ispravi i počne iz početka. Ali, ne kao spas, jer spasa više nema.

Zurim. Do reke treba stići što pre. Preći ću brdo koje me od nje odvaja. Do vrha, koji je između, svakako je teže. Posle se sve sastoji u kotrljanju, u brzom sagorevanju. Poput kamenja, koje nije potrebno čak ni pokrenuti, ni udahnuti mu snagu. Poput kamenja u žedi za vodom, u želji da počiva na dnu, u snazi za razlaganjem. Kotrljanje je kratkotrajno i naporno kao svako vraćanje, kao konačan povratak nekome i nečemu. Povratka zaboravljenom dnu. Prodiranje kroz pesak, kroz mulj, kroz preobražaj sopstvene prirode. Dugovekovna seoba, po onome što zahvata i po onome što će prođubiti. Život koji sebe produžava kroz sopstveno razgrađivanje. To su već obične jedinačine, obilna ishrana tla. Ako zrno bacite na zemlju, itd. Potpuna seoba, potpuno nestajanje. Tu ostati.

*
* *

Za sećanje je često dovoljna najobičajnija stvar, tek neka sličnost okolnosti, onih pre i onih sada. Naravno, i jedan mali trag, zrno vešto zatvoreno, ali nikada sasvim izgubljeno. Zrno koje će godinama ostati netaknuto, nekako sve manje, sve neprimetnije. Ali, najednom, pri prvom dodiru s vlagom, nadubreno, ono će proklijati, pruža

jući svoje izdanke ka dubini i površini, prozimaajući ono pre i ono sada. Najednom, zrno postaje vidljivo, izbačeno u središnicu događaja. I tada počinje ono brzo menjanje slika, reči sustižu druge reči, često i protivno svom prvobitnom redosledu i značenju. U sebi nosimo mnoge događaje, ljude, mnogo lepih i ružnih stvari, ali i neko zrnice, koje, eto, dugo, dugo zadržava svoj položaj, svoj malenkasti obim i težinu. Sve bi to trajalo ko zna dokle, težeći nekom kraju, dok ne iskrсне jedna mala, najobičnija stvarčica. Može to biti maramica za brisanje nosa, mogu biti perle na cipelama. Tek, važan je znak za uzbunu, početak dugog sećanja, objava tog sada uveliko naraslog zrna, dokaz podvojenosti duha i tela, onog tela u kome je san skoro nemoguć. Jedna nas maramica može zbnuniti, da mam postaje neprijatno. Tada ću objasniti značaj svoga posla. Kasnije ide glatko, klupko se samo, bez ičije pomoći, odmotava. Redaju se sekunde, minuti, časovi, hitajući nekuda.

Soba je čista, on je tačno na sredini. Ljudi su u tamnim odelima, prilaze jedni drugima, rukuju se i čute. Oni bez ruku samo čute i klimaju glavama. On je zbnjen, tek na pola puta da shvati sve što se oko njega dešava. Lepo je obučen, na desnoj ruci, iznad laktata, ima privezanu belozelenkastu maramicu. On vidi još trojicu sa sličnim znakom. Dovoljno je, dakle, imati jednu ruku i dobiti maramicu. Svi gledaju u njih, kao da će se nešto dogoditi. U stvari, trebalo bi poći, ali se čeka na znak. Najzad, njih četvorica ulaze u sobu, prilaze *onome* na sredini. Shvataju, moraju da ga ponesu. On je iza, bliži njegovim nogama. Kao da je tu lakši. Kreću, naprežući se, sa belozelenkastim maramicama oko ruku. Sada nešto razaznaje. Već mu je rečeno u čemu se sastoji njegova dužnost. Nosiće ga, dok će ostali ići za njim, ubaciće ga u kola, opet istovariti, i tako još nekoliko puta. Sigurno je da će se sve na kraju izvršiti istovarivanjem. Zatim, popeće se na papučicu od kola ukrašenih zlatnim slovima i održaće govor. On je već to uradio pred direktorom škole, pa pred razrednim starešinom, zatim sam, i onda pred drugovima, koji od toga ništa nisu razumeli. Sada nije siguran da li je pred svima držao jedan isti govor, ili su to bila dva, tri, četiri sasvim različita govora. Ako su to bili različiti govori, koji je sada pravi, koji je sada prigodan. Ko to zna? Direktor škole misliće na svoj, drugovi na onaj koji su već čuli. Šta je s njegovim? On je i ovde sam, ne oseća nikakvu bliskost sa onima koji idu ukorak s njim, ili sa onima koji polako gamižu iza. Možda zna samo onaj koji je prvi u toj povorci. Onaj koji će stići prvi, pre svih, tamo kuda su svi upućeni. Onaj zbog koga se sve ovo dešava. Možda bi njega trebalo pitati. Ali, kako da zaustavi tu povorku, kako da objasni onima koji će pitati zašto i čemu sve to? Ko je on i koga se uopšte tiče što je sada zbnjen, što ne zna koji je pravi govor, što u svojim džepovima nema nijedan papirić hartije koji bi mu olakšao izbor. Baš sada kada je potreban samo jedan govor, samo jedna poruka, on ih, eto, ima nekoliko. Kako, dakle, pitati njega koji se neumoljivo kreće i približava trgu, gde će se svi zaustaviti, čak bez ikakve najave, gde se svi već godinama zaustavljaju u ovakvim prilikama. Zar on ne oseća njegovo kolebanje, nemoguć da se snađe pred zadatkom koji su mu, ni sam ne zna zašto, poverili. On je u to zbog njega, kao što su i svi ostali. A on ne primećuje ni važnost trenutka, ni sav taj golemi broj poslova koje valja obaviti u njegovu čast. Ipak bi ga trebalo upitati. Kako, kada mu je zaboravio ime, kada je zaboravio i ona dva obično izgovorljiva sloga kojima mu se uvek obraćao. Da li on stvarno ne zna njegovo ime ili se samo pretvara u želji da ga što više omalovaži, da ga što potpunije obezvređi kao čoveka. Jer, ime nećije, ma koliko postojala mogućnost da se ono ponavlja, ipak je njegova osobenost, odlika koju drugima stavlja do znanja. Ne može biti ovo ili ono, ali ipak on ima svoje ime. Otkuda u njemu ta želja da ponizi druga kojeg je poznao, koji je čak

s njim sedeo u istoj školskoj klupi? Treba ga obezvređiti, dokazati, makar jednom u životu, a sada je prilika za tako nešto, da sve to nema smisla, da je sve jedno veliko Ništa. Ali, kako ga mogu upitati kada već dugo čuti i miruje? Još više je zbnjen saznanjem da on čuti, da, zapravo, više i ne diše. I zašto sam morao da se ne setim njegovog imena, u jednom momentu čak i njegovog lika, kad je on sam razotkrio to Ništa? I ne samo to: Prišao mu je, zagrlio ga kao svoj svet, kao nešto što mu je najdraže i nešto s čim će najduže ostati. Bio mu je poslednja uzdanica, tačka na koju je mogao da se osloni.

Svi zastaju. On gleda okolo, kao da očekuje naređenje. Kada bi počinjao, mogao bi čak da odustane, da sve to odloži za neku bolju priliku. Ali, njegov je udeo već unapred određen, sračunat mu je početak, mesto i vreme trajanja. Određene su i reči koje mora da izgovori, položaj glave, izgled lica i slično. I kako da sada odustane? Jasno mu je da nešto mora da kaže. Možda više nije važno šta i kako, ali nešto mora da kaže. Ako je onaj napred, zbog čega se održava sve ovo, svestan tog Ništa, onda je zaista nevažno da li će on izgovoriti prave reči. Jer, prava je reč već izgovorena, sve je ostalo ponavljanje, ili dodavanje ukrasnih delova reči koja je ostala da lebdi u vazduhu. Svi, bar dok su se kretali zajednički, kao povorka, dok se nisu razišli, ali samo na koji dan, svi su bili svesni te reči, njene munjevitosti, moći da prodre u svačiju glavu, da ide dalje, bez kolebanja. Svi su tada bili svesni ubojitosti jedne jedine reči, koja zapravo nije bila ni izgovorena.

Nismo ga gledali bolesnog, niti smo pratili kako je iz dana u dan nestajao. Niko nije bio s njim ni kada je umro. Sada smo ovde, okupljeni kao posmatrači... Čega? Leša, izloženog još juče, spremnog za put, ne i za putovanje. Pa tu nema razumevanja, nema mogućnosti da se bilo šta shvati. Gledati kad neko umire, to je pravi čin, odnos dva bića, jednog koje ostaje i drugog koje *nestaje*. Uzajamnost je ovde važna, nešto što našu pažnju privlači satima, često i nedeljama, zadržava nas kraj bolesničke postelje. Ali, gledati leš, teški, žuti leš, gledati ukočeno telo koje u nama izaziva osećaj povraćanja i koje će za sat-dva nestati, poput vode koju upije zemlja, da se više nikad ne pojavi, čak ni kao isparenje, kao duh, to je glupost. To je bezrazložni čin u koji su me drugi uvukli, a ne on koji tu leži, koji ne zna za sav ovaj prizor, a koji ga kao i ja, u to sam potpuno siguran, prezire. Eto, sada je čitav ovaj prizor nemoguć, posve nezamisliv, i sve što će se desiti samo je gola iznudica. Stvar do te mere usiljena da čemo posle toga dugo, dugo nositi u sebi neku krivicu. To i nije pravo osećanje, jer je izazvano, bolje reći izmišljeno, tek da bi nas kinjilo, da bi nam nametnulo neke propise u oblačenju, u pričanju, u odlascima. I što duže sve bude trajalo, što je naše stanje žalosnije osećanje krivice je uspešnije i plodotvornije. Izazvati uznemirenost, zastrašiti, čestod poniziti nekoga baš gomilom tih najčudnijih stanja, treba li to smatrati uspehom i podvigom? Da, bio bi moj odgovor od ovog trenutka pa nadalje, dokle god se budem pitao o ovome. Ali, čim bih se vratio godinu dana unazad, o kako bi onda tako nešto bilo nepravedno, gnusno, podlo. I gde su mi sada te brojne reči osude, sa svim svojim mogućnostima poređenja ili gradacije kako bi to neki rekli. Prvo najslabija reč, kao upozorenje, na koju su malobrojni osetljivi, pa srednje osuđujuća, nastala pravilnim spajanjem razuma i strasti, pa, na kraju, najjača reč, ispunjena strašću, spremnošću da se ne zaustavimo samo na osudi, reč na koju najveći broj ljudi mora da reaguje da ispolji svoje slaganje ili neslaganje s njom. Naravno, postoje i ovde izuzeci koji će ostati ravnodušni na sve moguće, ne znam kako stvarno izgovorene reči osude, kao što su grozno, odvratno, bljutavo, stravično... Takav sam i ja, od onog dana do danas, i nadalje. Prosto ne mogu da primim te reči, ne mogu da se prihvatim odgovornosti za njihovo pravilno razu-

mevanje, kad nisam siguran da li one uopšte ulaze u moje uši, da li se tu zadrže koji tren, da li ja uopšte imam prijemnik za takvu vrstu reči. Ili se one *naprosto* odbijaju od mene kao od nekog velikog i nepovredivog zida i, možda, pri tom, u povratku nalaze pogodniju priliku za svoje blagotvorno dejstvo. Jer, ja sam zaista nepovrediv, daleko, daleko od onoga što se u običnom životu naziva dokazanim ili nedokazanim bićem. Tu sam prvu dilemu davno razrešio u svoju korist, ulazeći uvek u probleme većeg stepena, sve dok i oni nisu nestali. Sa njima i u mogućnost da se povredim, da se pogrešno postavim u nekom trenutku, što bi moglo da bude kobno, kako po moju spoljašnjost, tako i po moju unutrašnjost, koje su sada, logikom nekog nevidljivog i nepoznatog razvoja, postale jedno te isto.

* *

Večera za dugačkim stolom. Mučne godine sećanja. Svi čute i sa stola halapljivo kupe meso. Tek što je zgotovljeno. Izbegavaju međusobne poglede. Čute, a mesa je na stolu sve manje. Samo gomila kostiju. Noću, uvek noću vidim napregnuta lica kako žvaću, prežvakavaju komade mesa. Maramica mi je još na ruci. Nude me, podgurkuju laktovima. Koliko je već godina prošlo? Ne znam. Što još nisam skinuo maramicu? Što, kada sam već bez ruku, nisam zatražio da drugi to učine? Sedim za stolom i gledam negde iznad njihovih glava. Gadi mi se. Cela soba zaudara. Po belim uštirkanim stolnjacima vidim žute mrave. Niko se ne uzbuđuje, svi i dalje žvaću. Možda mi se sve pričinjava? Kuda sam se to kretao danas, kada sam opet u istoj sobi? Rojevi žutih mrava, koji nadiru u kolonama. Idu pravo na mene. Uzmičem, padam sa stolice. Svi su ljutito prestali da žvaću. Vilice su im napregnute, popucaće ako se njihovo kretanje duže zaustavi. Samo noću, oni zasednu i jedu neko meso. Poznajem ih sve odreda i ništa im ne mogu. Dođu, tako, zauzmu svoja mesta za dugačkim stolom i — žvaću. Pokazujem im da mi je maramica još uvek na ruci, tek što sam stigao. Oni čute, kao da me ne primećuju. Ne primećuju ni žute mrave. Kostii stavlja u duboke čimije, nalakćeni na sto, očiju otežanih, podnadulih od plača. Sto se odužio, prosto prolazi kroz vrata, produžava se u dvorište, nastavlja se ulicama koje sam dobro zapamtio. Na njemu bele porculanske čimije pune kostiju. I žuti mravi koji nadiru. Nepomičan sam. Kao da mi je svejedno.

* *

Neka sve bude prekinuto, neka ta neozbiljnost gomile, koja ovog časa ne zna šta bi sa sobom, neka svi delići ove pogrđne situacije budu zanemareni. Ničeg tu nema strašnog, ničeg što bi me zastrašilo i učutkalo. Zastao sam tek onako da bih proverio ima li u nekog kraja koji bi sve nas učinio neophodnim. Čini li njegov nestanak rupicu u toj gomili, krug koji prekiđa lanac, izazivajući metež, možda rasulo? Ili je samo naša uobrazilja mogla pretpostaviti i utvrditi tako što. Da li je jedino ona smela da izusti tu laž o kidanju lanca, o neminovnoj potrebi za svakom, pa i najmanjom karikom? Zar je samo uobrazilji stalo do nekakve belosvetke isprepletosti i međusobne povezanosti svega i svačega? Da sve mora biti jedan lanac, jedan krug, da se sve vode sveta ulivaju u reke, reke u mora, mora u okeane, itd? -